DIACRONIA
Impavidi progrediamur!

ARTICOL

doi:10.17684/i10A147ro
ISSN: 2393-1140
www.diacronia.ro

Evoluționismul *Parabolelor*†

Francisc Gafton[1]*, Adina Chirilă[2]

[1] *Facultatea de Litere, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza", Bd. Carol I 11, 700506 Iași, România*
[2] *Facultatea de Litere, Istorie și Teologie, Universitatea de Vest, Bd. Vasile Pârvan 4, 300223 Timișoara, România*

Despre articol

Istoric:
Primit 10 septembrie 2019
Acceptat 1 octombrie 2019
Publicat 7 noiembrie 2019

Cuvinte-cheie:
evoluționism
biblistică
genotip
fenotip
ideologie

Rezumat

Recitind *Parabolele* din *Noul Testament*, autorii prezentului studiu găsesc elemente pe baza cărora se poate clădi interpretarea acestor istorii în lumina evoluționismului—un concept de o profunzime considerabilă. Dacă sînt percepute ca un întreg și dacă lăsăm la o parte orice reflecție mistică asupra lor, parabolele afirmă existența unui sistem care generează și guvernează toate principiile și entitățile, care, în consecință, îi împărtășesc natura, adică ordinea, echilibrul și vitalitatea.

Entitățile dețin forța vitală generată de un dat genetic entelehic, fundamental pozitiv, însă care se poate menține, dezvolta și evolua ca atare numai ca urmare a devenirii epigenetice, în acea direcție.

În mod firesc pentru el însă, omul religios subordonează spiritului și împlinirii voinței lui Dumnezeu datul genetic, dobînditul epigenetic, precum și instrumentele de natură comportamentală și ideologică.

I. Sentențe și parabole. Cercetarea *Evangheliilor* recepte arată că unele componente ale acestora sînt în măsură să vădească o anumită mentalitate generală și o concepție referitoare la actele lingvistice, cogitaționale și comportamentele umane de zi cu zi și la principiile etico-morale ale ființei umane. Cele mai bogate sub acest aspect sînt componenta parenetică—enunțuri paremiologice și povestiri parabolice—și cea etologică, unde faptele concrete sînt adesea lămurite discursiv. Chiar dacă nu fiecare dintre acestea conține toate elementele celorlalte, corpusul astfel constituit este coerent, sistemic și relevant pentru învățătura *Evangheliilor*, iar între spusele și faptele enunțătorului există o relație armonioasă, faptele necontrazicînd spusele, iar spusele nefiind contradictorii cu faptele.

Enunțurile paremiologice se grupează mai cu seamă în predica de pe munte (*Mt*, 5; 6; 7; *Lc*, 6, 20–49), unde se prezintă generalități, principii, dar și îndeajuns de multe elemente specifice sub aspect mentalitar și comportamental, privitor la felurite situații particulare sau generale. Sintetizînd o parte a înțelepciunii tradiționale și general umane, acestea anticipează învățăturile explicite și faptele directe ce vor urma. Datorită caracterului aforistic al enunțurilor paremiologice, posibilitățile interpretative și de torsionare pe care le dețin pot fi considerabile.

† Textele pe care le avem în vedere fac parte din clasa celor care—cu deosebire—sînt privite în mod obișnuit dintr-o presupusă dimensiune mistică, hermeneza lor fiind astfel orientată, chiar și atunci cînd se pretinde pur exegetică. În aceste cazuri este greu de dovedit ce și cît aparține autorului, ce și cît interpretului. Mai mult, de pe o astfel de poziție se decretează adesea că tot ceea ce nu are în vedere un conținut mistic, simbolic, alegoric etc., și nu privește construcția textului și a discursului ca pe una deplin controlată de către autor și cumva orientată este inadecvat acelui tip de text și, în consecință este eronat. Această modalitate nu doar legitimează o perspectivă, dar generează la susținătorii ei prejudecata imposibilității oricărei alte perspective, hrănindu-le pretenția că orice altă perspectivă este greșită. Firește că, adesea, asocierile sînt operate de mintea astfel exersată a interpretului și nu se poate demonstra—științific, nu retoric—că sensurile sînt extrase din text, iar nu induse de către interpret, statornicite și rafinate prin tradiție, apoi devenite intangibile prin autoritate. Neavînd în vedere vreo dimensiune mistică și ferindu-se de interpretări, analiza noastră încearcă să asculte și să observe doar ceea ce spune textul de la sine și să compare esența sa conceptuală cu aceea a altor texte. Trimiterile și citatele fac referire la ultima versiune integrală a *Bibliei*, în limba română, apărută la Iași, în 2013, și aparținînd lui Alois Bulai și Eduard Patrașcu.

* Adresă de corespondență: *algafton@gmail.com*.

> Poate cea mai veche și, cu siguranță, cea mai la îndemînă modalitate umană de a dobîndi o oarecare cunoaștere a lumii decurge dintr-un atribut al materiei vii organizate biologic, și anume capacitățile de a percepe senzații de natură să impresioneze, de a le stoca și procesa. Exersarea acestor capacități—mai cu seamă în urma stocării, comparării și simbolizării de mari cantități de informație senzorială—a dus la apariția unui epifenomen bio-social complex, și anume particularitatea de a interpreta felurit o aceeași informație și de a opera previziuni pe baza stocului de informație—existent sau produs imaginativ, prin corelații. În felul acesta, primul pas către cunoașterea profundă și acurată a realității este încărcat și rămîne grevat de senzorialitate și imaginație, încît chiar atunci cînd cunoașterea pare a se apropia de realitatea ontică, temeiul rămîne cel dat de primele rezultate ale procesării imaginative a senzației.

De aceea, adesea este imposibil de arătat dincolo de orice echivoc ce anume a înțeles sau semnificat născocitorul sau compilatorul de butade. El poate pleca de la o simplă impresie sau de la observarea directă ori nu a unei situații foarte specifice și particulare—atît impresia, cît și observația fiind generate de o stare acută sau vagă, ori de un particularism oarecare—, dar poate pleca și de la o sinteză generalizatoare și abstractizantă a unor clase de concepte și de acte. Firește că în acest context devine dificil de aflat *ce*, *cît* și *cum* anume a înțeles și a vrut să transmită colportorul, dar și *ce*, *cît*, *cum* și *de ce* s-au modificat ponderile elementelor butadei și *ce* și *cît* anume înțelege fiecare, în virtutea cunoștințelor sale, a experienței sale mentale, culturale, a capacităților și determinărilor sale asociative, a datelor sale existențiale, în general. În sfîrșit, contactul butadei cu realitatea—cea dintîi variabilă ca intensiune și extensiune, cea de-a doua felurită, nuanțată, proteică—poate induce noi modificări, ameliorative sau dimpotrivă, potrivite sau nu, oricum niște abateri de la gîndul originar.

Toate aceste mecanisme de interpretare și de formare sînt active oriunde este implicată comunicarea unui rezultat al reflecției. Între enunțurile paremiologice și parabole, cele dintîi sînt, de departe, cele mai expuse (re)semantizărilor, natura lor oarecum enigmatică, voit încifrată și cu tendințe către generalizare și către valabilitatea universală favorizînd implicit acest proces.

Pe de altă parte, parabolele constituie o modalitate de transmitere a unui mesaj astfel construit încît—prin prezentarea de acțiuni simple și cunoscute, zugrăvite prin intermediul analogiilor și metaforelor sugestive, emițătorul trimite la concepții și gînduri care sînt accesibile receptorului, ori chiar familiare sau doar asimilabile, și care au o valabilitate intrinsecă. În plus, cel dintîi poate poate face lesne „reglaje de finețe", explicînd lămuritor—prin parafrază sau discurs centrat exclusiv asupra mesajului în sine. De altfel, structura și conținutul parabolelor vădesc cu limpezime intenția pilduitor-persuasivă a celui care le construiește și propagă. Astfel, cam toate parabolele prezintă personaje și întîmplări bine reliefate, simple, și care ies în evidență prin trăsături puține și ușor de identificat. Caracterul uni- sau bidimensional al întîmplării și al protagoniștilor nu permite prea multe speculații, toate elementele de construcție a parabolei stimulînd receptarea acesteia în direcția intenției naratorului. Avînd grija eliminării zgurei interpretative, acesta este atent la corecta orientare a receptorului, ferindu-l de interpretarea eronată a elementelor discursive sau de angajarea lui pe direcții necoincidente cu semnificația din intenția discursului. Într-un sens, parabolele sînt echivalentele discursive ale exemplului viu, generat prin executarea unei acțiuni, eventual explicate.

II.1. Evoluționismul nu este o concepție databilă, idei ce pot fi considerate evoluționiste apărînd inerent, încă din primele epoci consemnate de Istorie. Totodată, evoluționismul însuși a evoluat, cunoscînd felurite avataruri, lărgiri, restrîngeri, dezvoltări, nuanțări—toate normale, aberante sau inhibitorii. Ceea ce contează aici însă este dacă perspectiva care generează, animă, hrănește sau doar însoțește o concepție poate sau nu poate fi considerată evoluționistă. De aceea, socotind că, spre deosebire de sentențe, parabolele nu stimulează interpretarea torsionată, ci oferă obiectivității mai multe posibilități, și avînd în vedere că, în fapt, ele închipuie modele mentalitare și comportamentale, în cele ce urmează vom examina parabolele căutînd să aflăm dacă validează sau nu predicatul din titlu, care susține că ele ar deține un filon evoluționist.

II.2. Sistemul. O cerință fundamentală a înțelegerii și conceperii realității din perspectivă evoluționistă se referă la caracterul sistemic al acesteia. Funcționînd într-un mediu cu care se află în relații de interde-

terminare cu ponderi diferite, sistemul deschis și dinamic este o entitate structural-funcțională complexă și coerentă, cu existență spațio-temporală și între ale cărui elemente există și funcționează relații necesare și eficiente, continuu ajustabile în funcție de cerințe externe și de nevoi interne, toate acestea conlucrînd la a-l face să fie deopotrivă homeostatic și evolutiv.

O constituentă fundamentală și consistentă a filozofiei parabolelor o reprezintă evidențierea și urmărirea sistemicității, implicînd firesc respectul pentru structura sistemică și prețuirea funciară a ordinii și ierarhiei—pe criteriile identității și stabilității datului genetic, al eficienței funcționale a structurii epigenetice și al urmării voiei Zeului. Astfel apar enunțurile neechivoce în favoarea respectării nesmintite a continuității și a ierarhiei, precum în parabola servitorului credincios (*Mt*, 24, 45–51; *Lc*, 12, 41–48)[1], și împotriva ruperii continuității de principiu, a neungerii, a imposturii, cum o ilustrează exemplar parabola arendașilor ucigași (*Mt*, 21, 33–46; *Mc*, 12, 1–12; *Lc*, 20, 9–19)[2].

Din același motiv se pledează în direcția neîmpiedicării cursului firesc—care este spre dezvoltare și care nu semnifică simpla prezervare, ci lupta evolutivă—și a valorificării datului genetic prin constituirea unui cadru epigenetic potrivit și urmînd acțiuni hrănite ideologic și conforme voinței divine, precum în parabola talanților (*Mt*, 25, 14–30; *Lc*, 19, 11–27)[3].

De aceea, menținerea homeostatică a *statu-quo*-ului constituie nu o formă de inerție și de imu(t)abilitate, ci o etapă a jocului dintre stabilitatea dătătoare de identitate și evoluția adaptativă, prezervarea fiind necesară consolidării maturizante a unei stări, iar modificarea survenind în chip natural, ca urmare a unor acumulări cantitative și calitative firești, fiind parte incipientă a procesului evolutiv.

II.3. Genotipul. Stabilită fiind importanța crucială a sistemicității, aceasta devine temelia și modalitatea existențială a unor procese constitutive, de dezvoltare și evolutive fundamentale. Punctul de plecare al chestiunii *datului genetic* din filozofia *Parabolelor* este ilustrat prin cea a grăuntelui de muștar și a aluatului (*Mt*, 13, 31–35; *Mc*, 3, 30–34; *Lc*, 13, 18–21) și cea a seminței care crește (*Mc*, 4, 26–29). Aici se asertează forța vitală a materiei și caracterul entelehic al genomului. Însă după dezvăluirea deplinătății și nelimitării puterii de creație urmează actul concret, la al cărui început se află semănătorul. El răspîndește, aparent aleatoriu, un set de semințe avînd—teoretic—același potențial și trăsături similare. Acțiunea însăși și condițiile de mediu determină efecte diferite, semințele căzînd în diferite locuri, de la unele total neprielnice fertilizării, la unele optime procesului, rezultatele fiind consecvente diferitelor contexte, de la lipsa oricărei șanse de a încolți la rodnicia plenară (*Mt*,13, 3–23; *Mc*, 4, 3–20; *Lc*, 8, 4–15). Deja decurge de aici învățătura că simpla existență a unui potențial nu poate constitui o valoare în sine, ceea ce contează fiind consecința reușită a bunei actualizări a potențialului, cu efectele ce decurg de aici. Aceasta deoarece nu tot ceea ce ar putea exista va exista, și nimic din ceea ce există nu există cu necesitate—după cum o arată parabola neghinei (*Mt*, 13, 24–30)[4], a semănătorului și elemente ale altor cîtorva.

---

[1] În care se arată că servitorul trebuie să îndeplinească cu strictețe și negreșit poruncile stăpînului său și să-și asume cu toată conștiinciozitatea acele atribute și comportamente care l-au făcut vrednic de a primi rolul pe care îl are în planurile stăpînului și în societate. Acest lucru trebuie să-l ducă la respingerea atributelor și comportamentelor către care ar tinde ca ființă lipsită de conștiința rolului ei, și care ar aduce-o în contradicție cu calitatea de element (și acesta, la nivelul său, un sistem) al unui sistem. De aceea, sub *Lc*, 17, 7–10, apare o învățătură precum: „Oare e nevoie să-i mulțumească servitorului că a făcut cele poruncite? Tot așa și voi, cînd faceți toate cele care vă sînt poruncite, spuneți: «sîntem servitori inutili, am făcut ceea ce eram datori să facem»".

[2] În care se vorbește despre niște arendași ai unei vii, care i-au nesocotit pe trimișii stăpînului viei și i-au ucis moștenitorul—cu toții trimiși să aducă stăpînului viei roadele proprietății lui—și a căror pedeapsă previzibilă este moartea, via urmînd a fi încredințată altor arendași, capabili să respecte ordinea stabilită și să-și înțeleagă corect adevăratul rol.

[3] Unde se vorbește despre un stăpîn care a încredințat servitorilor săi diferite sume, în funcție de capacitățile fiecăruia. La întoarcere, aceștia i-au returnat capitalul, împreună cu profiturile obținute, mai puțin unul, care a preferat să-și îngroape talantul, spre a se asigura astfel că va putea returna suma fără pierderi. Lucrul l-a mîniat pe stăpîn, care a declarat că nu acceptă să nu aibă nici un profit, l-a alungat pe servitor și a repartizat suma celui care obținuse profitul cel mai mare.

[4] În care se vorbește despre un agricultor care a semănat sămînță bună, dar, în timpul nopții, un dușman a presărat neghină în semănătură. Slugile sale sînt instruite să o smulgă, însă nu imediat, ci abia la vremea secerișului, cînd natura firesc diferită a celor două plante va face lesnicioasă separarea grîului de neghină; primul va fi așezat în grînar, cea din urmă va fi zvîrlită în foc. Datorită naturii dăunătoare a neghinei (asupra calității pe care ar avea-o recolta, nu asupra procesului de dezvoltare a plantelor

II.4. Fenotipul. Deși datul genotipal este indispensabil—împlinirea lui prin existență atestîndu-i implicit calitatea—, el nu constituie decît primul pas. Împlinind chemarea divinității de a intra în existență, individul pătrunde într-o lume ale cărei elemente constituie factori cu care interrelaționează, toți factorii și toate procesele pe care le întîlnește acționînd asupra sa selectiv, pe criterii preponderent funcționale. De aceea, la acest nivel, necesitatea fundamentală o constituie acomodarea—prin cuvînt, gînd și faptă—la realitate, act ce poate fi împlinit prin supunerea la comandamentele divine.

Probabil că filozofia referitoare la relația dintre datul genotipal și dobînditul fenotipal, dintre potență și act, își atinge culmile în parabola lui Lazăr cel sărac și a nenumitului bogat (*Lc*, 16, 19–31), în care apar doi indivizi aflați la extreme: unul trăiește în belșug, celălalt, în lipsuri majore. Fără vreo motivație explicită, doar pentru a construi o învățătură, ni se spune că după moarte cel dintîi ajunge într-un loc al maximei suferințe, iar celălalt, într-unul al maximei beatitudini; și, mai mult decît în viața pămîntească, hotarul dintre cele două lumi este imposibil de trecut. Înțelegînd că nu mai poate face nimic pentru sine, bogatul îl roagă pe Avraam să trimită pe cineva care să-i avertizeze frații vii, spre a-i feri de o astfel de soartă. Exemplar prin filozofia sa profundă (dar și prin intransigență și prin substratul secundar[5]) răspunsul[6] arată că singura cale reală și eficientă de a evita suferința veșnică sau de a obține beatitudinea eternă se constituie prin urmarea legilor scrise în cărțile sfinte. Orice alt îndemn ori ajutor ar fi inutil întrucît cel ce nu respectă legile de la sine nu deține nici capacitatea de a pricepe necesitatea respectării lor și nici pe cea de a le respecta cum se cuvine[7]. Deși parabola aceasta arată importanța factorului ideologic—de care urmează să ne ocupăm—, este mult mai potrivit ca ea să fie enunțată aici, deoarece vădește cu claritate procesele formative care premerg componentei ideologice.

Avînd în vedere sorgintea divină a datului, precum și marea sa stabilitate, el constituie prin sine o direcționare către Bine, fiind, oarecum implicit, un reper și o călăuză. Într-un prim moment omul nu are decît a-și urma natura (creată și amprentată de divinitate). Parcurgerea acestui proces face ca instinctele bune să prevaleze, deci nimic altceva nu mai este necesar, nimic nu este de oferit în plus, toate celelalte venind de la sine. Precum în cazul oricărui dat, nimic din ceea ce nu decurge organic din natura datului nu se poate petrece. Acest fapt ar fi cauza pentru care cine nu percepe și nu acționează cu mijloacele pe care le are în dotare, nu poate fi îndreptat sau dăruit printr-o acțiune străină: fiecare este întocmai cum este și nimeni nu se schimbă ca urmare a unui impuls exterior. De altfel, acest lucru ar contraveni atît coerenței sistemului, cît și selecției care alege binele de rău și favorizează dezvoltarea și evoluția binelui de la și prin bine.

Chiar astfel însă, relația dintre datul genotipal și dobînditul fenotipal este mai complexă decît pare, primul nefiind un cadru pasiv, ci un set de „materiale" apte să genereze structuri avînd atribute producătoare de acțiuni. Sarcina și datoria omului este de a-l activa valorificator pe cel dintîi—prin gînd, cuvînt și faptă, concordante cu voința divină explicitată prin învățăturile de autoritate. Dar acest lucru se face parcurgînd neabătut felurite căi obstaculate—de la neprielnicia mediului, trecînd prin propriile becisnicii și ajungînd la acțiunea forțelor socio-mentalitare. Slăbiciunile sau voința unui om rău format îl plasează în afara cadrelor stabilite de către divinitate, de unde și tratamentele diferențiate pentru cel bogat și pentru

---

de grîu), destinul îi este dinainte statornicit și pecetluit, viața ei de pînă atunci nefiind și neputînd fi relevantă, izbăvitoare sau oricum altcumva, iar aparenta amînare a împlinirii destinului nefiind decît o simplă manevră care înlesnește extirparea răului fără lezarea bunului.

[5] Poate că dintre toate locurile din Noul Testament (prea numeroase) în care cei cumva dotați sînt înfierați pur și simplu pentru că, valorificîndu-și talantul, există avînd, iar cei lipsiți sînt favorizați doar pentru că există zăcînd, acesta este cel mai contradictoriu în relație cu preceptele iubirii și iertării, atît dinspre Dumnezeu către om, cît și de la om la om, precum și cu cel care îndeamnă omul la acțiune, în conformitate cu poruncile divine.

[6] „Îi au pe *Moise* și pe *Profeți*; să asculte de ei! (...) Dacă nu ascultă de *Moise* și de *Profeți*, chiar dacă ar învia cineva din morți, nu se vor convinge!".

[7] Acest gînd de maximă forță amintește cu tărie de replica din *Jud*, 6, 31: „Voi vreți să-l apărați pe Baal? Sau voi vreți să-l salvați? (...) Dacă este dumnezeu, să se apere singur, pentru că i-au dărîmat altarul!". Ea esențializează o concepție cît se poate de evoluționistă și de selecționistă, ce caracterizează întreaga istorie a neamului evreu, constant auto-supus rafinărilor și selecției adaptative, constant evoluînd astfel.

Lazăr—dacă divinitatea nu dispune altfel.

Deși atît genotipul, cît și fenotipul își au propriile capacități de a se auto-impulsiona direcționat, factorii de mediu dețin forțe în măsură să le deturneze pe cele două. De aceea, genotipul are constantă nevoie să fie actualizat printr-un fenotip bine constituit, iar fenotipul are constantă nevoie să fie întreținut de învățătura divină—singura care îl poate menține pe calea cea dreaptă—, mereu hrănit de credința nestrămutată—unicul reper ușor accesibil omului. Deși este crucial, datul genetic are nevoie să nu fie lăsat pradă modificărilor produse prin exercițiul defectuos orientat și să fie împlinit prin exercițiul rodnic și eficient, produs în conformitate cu conjuncția dintre sine și un fenotip bun. La fel de crucial, dobînditul epigenetic are nevoie să nu-și actualizeze toate atributele posibile, ci doar pe cele concordante cu conjuncția dintre un sine bine constituit și învățătura divină.

II.5. Ideologia. Importanța factorului ideologic este atît de mare încît nu putea scăpa anticipării. Datul genetic și dobînditul epigenetic au ca rost existențial eficiența funcțională, care trebuie să fie conformă cu voința divină. Datul biologic și genetic nu este suficient pentru ca viața să se desfășoare în conformitate cu voința Zeului. Aceasta nu deoarece ar fi imperfect sau nedeplin, ci pentru că ființa materială trebuie să-l activeze într-un mediu, prin gînduri, cuvinte și fapte congruente, apoi să-l exerseze și dezvolte în direcția bună. (La rîndul său, acest mediu este el însuși un rezultat constituit, orientat, dezvoltat și determinat prin gînduri, cuvinte și fapte anterioare, care au generat o mentalitate ideologic amprentată.) Astfel el dobîndește dimensiunea epigenetică, nici ea suficientă prin sine. Dotată cu conștiență și oarecare liber arbitru, ființa umană trebuie să demonstreze divinității că datul a fost corect orientat, că talantul a fost bine și eficient folosit, că ființa este capabilă de strădanii proprii, conștient orientate, deliberate, alegînd și urmînd asiduu calea trasată de divinitate, deținînd tăria de a o păstra în pofida puternicilor factori disturbatori.

La această deplinătate se ajunge doar prin adoptarea componentei împlinitoare, cea ideologică—dimensiune fundamentală, dominantă și matricială, care ajunge să cîntărească cel mai greu și să fie viu prezentă în orice formă de existență religioasă. Ea este singura care poate susține de la sine gînduri, cuvinte și fapte concordante între ele și cu învățătura divină. Interrelația dintre cele trei componente conferă ființei stabilitate și identitate, dinamică și adaptare, continuitate de parcurs. Întrucît îmbină genuin rigiditatea cu elasticitatea, prin funcționarea lor, toate cele trei componente sînt în măsură să moduleze, să recupereze, să convertească întrucîtva ființa umană, dar și să o călăuzească, punînd-o la încercare, și să o ajute în a se autocălăuzi (pînă în punctul în care, chiar angrenîndu-se în exercițiul autoanalizei, ființa umană nu mai este în stare să discearnă între orientare și voință proprie).

În acest context, începînd cu momentul ispitirii (*Mt*, 4, 1–11; *Lc*, 4, 1–13), se observă limpede afirmarea cu tărie a forței spiritului asupra materiei, a necesității imperioase de a avea o credință de nezdruncinat. Din maxima încredere în divinitate (*Mt*, 6, 25–34; 6, 19–21; *Lc*, 12, 22–33) decurg forța rugăciunii și forța credinței (*Mt*, 17, 19–20; 21, 18–22; *Mc*, 9, 28–29; 11, 12–14; 20–25; *Lc*, 9, 40–42; 17, 5–6), care au puterea chiar de a mîntui, oricît de slabe are fi prin ele însele credința și rugăciunea (*Mc*, 9, 24).

II.6. Supremația ideologiei. Centralitatea dimensiunii etnice se află în relație cu respectul pentru sistemicitate și cu tăria datului, motiv pentru care, în condiții speciale, factorul ideologic îl poate exceda pe cel genetic. Textul biblic abundă în situații în care se observă antiteza dintre ceea ce este propriu unei comunități și ceea ce este străin de ea. *Fratele* sau *aproapele* este întotdeauna cel de sînge, comunitatea cu acesta fiind fundamentală. Astfel stînd lucrurile, aproapele trebuie iertat „pînă la șaptezeci de ori șapte" (*Mt*, 18, 21–22), toleranța față de acesta fiind aproape nelimitată: „Dacă fratele tău greșește împotriva ta, mergi și mustră-l numai între patru ochi! (...) Dacă nu te ascultă, mai ia cu tine unul sau doi «pentru ca orice hotărîre să fie întemeiată pe declarația a doi sau trei martori»! Dacă refuză să-i asculte și pe ei, spune-l Bisericii! Iar dacă refuză să asculte și de Biserică, să fie pentru tine ca un păgîn și un vameș!" (*Mt*,18, 15–17; *Lc*, 17, 3–4)[8]. Ultima secvență arată că într-un sistem în care aproapele genetic este infinit mai important

[8] *Lc*, 17, 3–4 refuză să prevadă situația ultimă. De altfel, grecul Luca este mai atent sub acest aspect, părînd a percepe lucrurile altfel, după cum se vede și din parabola prietenului (*Lc*, 11, 5–8), unde se arată că prietenul în nevoie trebuie ajutat

decît celălalt este vital ca întreținerea sistemului să aibă în vedere deopotrivă stimularea mentalității și a comportamentelor benefice și eliminarea celor pernicioase, chiar dacă (de fapt, mai ales dacă) este vorba despre aproapele genetic, precum în *Dt*, 19, 15–19 (care culminează cu secvența: „Să nimicești răul din mijlocul tău"). Aceasta deoarece orice formă de degradare a ideologiei comunitare sau de renunțare la ea este echivalentă cu pierderea identității, identitatea genetică însăși trebuind confirmată de cea ideologică.

În cazul în care nu există identitate genetică, este prețuită cea epigenetică și ideologică. De aceea, cu toate că în *Noul Testament* străinii etnici continuă a fi lăsați în afara comunității și tratați diferit, apar elemente de oarecare toleranță față de aceia dintre ei care dețin atribute ce indică supunerea la normele comportamentale și mai ales ideologice ale comunității din care ei nu fac parte. Se recomandă ca aceștia să fie tratați ca niște afini. Firește, *aproapele* genetic este „mai aproape" decît cel negenetic, dar cazuri precum cel al centurionului roman (*Mt*, 8, 10–13), al canaaneencei (*Mt*, 15, 21–28), al fiicei îndrăcite a siro-fenicienei (*Mc*, 7, 24–30)[9] arată că, în fond, în realitatea profundă, ideologia poate transcende comunitatea genotipală, iar tratamentul—la început diferențiat în funcție de apartenența genetică și culturală—se poate modifica atunci cînd factorii epigenetic și comportamental modifică importanța apartenenței sau indică o alta, la un nivel superior.

Deși astfel de cazuri provoacă mirarea, deși obțin cu greu recunoașterea și cu toate că înfruntă exigențe sporite atunci cînd solicită acceptarea, în virtutea aceluiași respect pentru sistem și pentru ideologie—întărindu-se astfel cele afirmate prin învățături—, străinul ajunge a fi recunoscut verbal ca afin și folosit ca exemplu emulativ și (re)direcționant[10].

*

În sfîrșit, același este contextul care explică producerea unui repetat discurs al legitimării (*Mt*, 7, 24–27; *Mc*, 13, 28–32; *Lc*, 6, 47–49; *In*, 10, 1–18; *In*, 15, 1–17), dubla măsură din întîmplarea sabatică, în care ucenicii nu au respectat formal rigorile sîmbetei, rupînd și mîncînd spice (*Mt*, 12, 1–8), precum și derogările privitoare la comportamente exagerate, dar favorabile sau plăcute lui Isus (de pildă, *Mc*, 14, 3–9; *Lc*, 7, 36–50, și în multe alte locuri, nu atît de evidente, dar la fel de neechivoce), excentricități (*Mt*, 8, 22)[11], motivări sofistice (*Mt*, 9, 14 ș.urm.) sau abuzuri—chiar dacă de înțeles din perspectivă culturală și temporală, totuși, fundamental, abuzuri (*Mt*, 8, 14–15)[12]—, vindecări întemeiate doar pe presupunerea că astfel se împlinește o profeție a lui Isaia (*Mt*, 8, 16–17).

II.7. Selecția. Compararea gamei ample a datului genetic și a existenței mai multor posibilități de actualizare a acestuia, cu îngustimea căii agreate de către divinitate arată că simpla existență a mai multor posibilități genetice și epigenetice, apoi a capacității de autoorientare (în vederea activării datului genetic și a constituirii dobînditului epigenetic) nu înseamnă că oricare posibilitate și orientare este bună și de

indiferent de contextul în care cere ajutorul.

Pentru insistență, v. și parabola judecătorului nedrept (*Lc*, 18, 1–8), în care se vorbește despre faptul că un judecător lipsit de frica lui Dumnezeu și de rușinea de oameni, căruia o văduvă îi cerea constant dreptate, îi ascultă cererea datorită neputinței de a mai suporta neobositele insistențe ale femeii.

[9] Atenuat în *Lc*, 17, 3, în *Mt* contopit cu 18, 21–22.

În toate aceste parabole, respectivii străini beneficiază de un tratament neconform celui obișnuit pentru străini, fapt care se petrece în virtutea faptelor și concepțiilor pe care aceștia le fac și afirmă în mod decis și lămurit.

[10] De altfel, componenta retorică este atît de puternică încît s-ar putea spune cu egală îndreptățire că laudele aduse străinilor nu semnifică acceptarea lor, ci doar îi provoacă pilduitor pe *frați*, precum în cazul oarecum extrem al redefinirii familiei, din această perspectivă (*Mt*, 12, 48–50). Astfel, parabola samariteanului (*Lc*, 10, 29–35) nu arată explicit că ideologia și fapta trec înaintea geneticii, ci este mai degrabă o pildă care își extrage eficiența din ducerea la extrem și reducerea la absurd a unei situații construite spre a închipui foarte viu ceea ce Isus voia să fie tratat de către ai săi cu maximă seriozitate.

Parabola tributului (*Mt*, 17, 24–27) nu intră decît aparent în această categorie. Acolo avem un exemplu banal de strategie prin care cel slab este îndemnat să se supună puterii seculare.

[11] Unde apare un îndemn precum: „Urmează-mă și lasă morții să-și îngroape morții!", adresat cuiva al cărui tată tocmai murise și de a cărui înmormîntare fiul urma să se ocupe.

[12] Unde soacra lui Petru—care zăcea bolnavă și în stare febrilă—este atinsă, i se diminuează febra, după care se ridică și îi slujește pe Isus și Petru. Deși primul act pe care îl face femeia după „vindecare" este să îi slujească pe cei doi, e greu de știut cu certitudine dacă rostul vindecării a fost grija pentru sănătatea femeii, multumirea unui prieten (Petru) sau profitul imediat.

urmat. Faptul este anunțat încă din predica de pe munte, unde se spune—pe calea mai multor forme, dar și explicit—că poarta către o viață conformă voinței lui Dumnezeu, și care duce către mîntuire, este strîmtă de la sine, iar simpla acceptare neconfirmată de și nedesăvîrșită prin fapte consecvente duce la pieire (*Mt*, 7, 13–14; 21–27 și *Lc*, 13, 22–32). De aici se înțelege că ființa umană are a face eforturi în direcția încadrării sale pe calea cea bună și îngustă, agreată de divinitate. Omul însă nu face mereu acest efort. Un dat genetic greșit actualizat, un dobîndit epigenetic defectuos funcționalizat și mai cu seamă o dezorientare ideologică dată de neînțelegerea și neasumarea rostului ființei umane în lume duc la gînduri, cuvinte și fapte contrare așteptărilor Zeului. Iar în momentul în care pomul nu-și dă roadele firești (*Mt*, 12, 33–35; *Lc*, 6, 43–45)[13] acesta acționează selectiv, în vederea obținerii necesarei segregări dintre bine și rău (*Mt*, 13, 47–50)[14].

> Parabola oii pierdute (*Mt*, 18, 12–14; *Lc*, 15, 4–7)[15] și cea a fiului risipitor (*Lc*, 15, 11–32)[16] nu contrazic necesitatea selecției și a eliminării răului, nu susțin toleranța față de abatere, ci se referă strict la recuperarea bunului deținut, la refacerea stării de completitudine. Fie că se referă doar la „oile pierdute ale casei lui Israel"—care, în cele din urmă, trebuie redate integral lui Yahweh—, fie că îi poate cuprinde și pe alții, secvențele acestea subliniază imperativul menținerii integre sau al reîntregirii zestrei comunitare, perspectiva fiind atît a stăpînului divin (care a fixat imperativul), cît și a posesorului (de fapt, administratorul vremelnic), care trebuie să se supună poruncii. În ceea ce privește obiectul posedat, el nu-și modifică statutul fie dat, fie asumat prin acte conștiente, comunicarea nereferindu-se la el, ci doar servindu-se de el, căci el nu contează cu necesitate.

Un genotip pervertit, în conjuncție cu un fenotip pe măsură sînt reflectate de un comportament neconform cu motivele aducerii în existență a individului și de o ideologie neconformă cu cea dată și cerută de către divinitate. Lucrul acesta duce la smintirea ordinii, fapt evident în parabola servitorului neîndurător, cel capabil să profite de beneficii nemeritate și aprig în a obține scutirea de datorie (*Mt*, 18, 23–35)[17]. Dar în această parabolă nu comportamentul servitorului dă pilda centrală, ci comportamentul stăpînului. Deși are un genotip și un fenotip ce par bune, toleranța față de servitor îl arată a avea o componentă ideologică slabă, prin consecințele ei ireparabile, acțiunea sa fiind mai gravă decît întreaga acțiune în lume a servitorului. Astfel, cu toate că manifestă tendința de a-și face datoria, primul ordin fiind în direcția respectării legilor impuse de buna funcționare a sistemului, el va rata îndeplinirea rolului de agent al selecției și va rătăci practicînd antiselecția. Chiar dacă ulterior se va corecta și va aplica selecția, corecția nu poate fi deplină întrucît servitorul generase un rău care, dacă selecția era aplicată dintru început, nu s-ar fi comis

[13] Unde apar enunțuri în care se arată că binele generează bine, iar răul – rău, produsele fiind consecvente producătorului. În mod aparent curios—dar nu în și pentru mentalitatea semită—, tot aici se arată că limbajul este relevant pentru natura și starea reală a omului, care, de aceea, va fi judecat după cuvintele sale; în consecință, între cuvinte și fapte ar trebui să existe suprapunere și concordie.

[14] Unde se vorbește despre selecția—care se va face neabătut—, dintre cei buni și cei răi, dintre cei care au trăit în conformitate, respectiv în contradicție cu poruncile divine.

[15] În care se vorbește despre faptul că deținătorul multor oi (o sută), pierzînd una dintre ele, o va căuta, iar cînd o va găsi se va bucura mai mult decît pentru nerătăcirea celorlalte 99. (La *Lc* este exagerată lăsarea de izbeliște a celorlalte 99, nemenționată în *Mt*; acesta din urmă este atent la starea sufletească a posesorului, care devine plăcută comparativ cu cea anterioară.)

[16] În care se vorbește despre un părinte care avea doi fii. Cel mic i-a cerut tatălui partea de avere care i se cuvenea și a plecat cu ea în lume, unde a risipit-o însă printr-o viață desfrînată. După ce a trăit o vreme în condițiile mizere în care propriul fenotip nesăbuit l-a plasat, nemaiputînd să le îndure, a revenit la casa părintească. Bucuros, tatăl l-a înveșmîntat cu hainele cele mai scumpe și a poruncit un ospăț, tratîndu-și fiul nu conform faptelor acestuia, ci conform posibilităților tatălui. Între timp, fiul cel mare—care rămăsese alături de părintele său și care fusese devotat intereselor capului familiei—se afla tot pe cîmp, trudind. La întoarcere, mînios la vederea primirii de care avusese parte fratele său, refuză să intre în casă, percepînd totul ca pe o mare nedreptate. Tatăl îl învață însă că nimic din cele de pînă atunci nu avea să se schimbe în ceea ce-l privește, dar el, ca părinte, se bucura pentru recuperarea fizică a fiului pierdut.

[17] În care se vorbește despre un slujbaș care îi era dator regelui cu o sumă uriașă, pe care nu o putea achita. În pericol de a fi vîndut ca sclav împreună cu familia, acesta cere îndurare, promițînd că va plăti datoria. La rîndul său, nu a fost însă milostiv cu cel care-i era dator, ci l-a trimis la închisoare. Aflînd, regele și-a retras grația și i-a aplicat pedeapsa ce trebuia aplicată dintru început, astfel restabilind întrucîtva ordinea firească și apropiindu-se de respectarea termenilor legității naturale.

și care, așadar, a avut consecințe neprevăzute în planul inițial; acestea trebuie corectate prin modificarea planului, fapt care implică efecte asupra altor elemente (oameni) ale planului.

Ar fi eronat să se creadă că acesta este un caz de aplicare a antiselecției la situația și la omul care nu se potrivesc. În fapt, actul nu decurge din necesități generate de aplicarea principiilor și de respectarea funcționării sistemului constituit în chipul acelor principii, ci din simpla milă generată de slăbiciunea psihică ori dintr-un calcul social sau ideologic dăunător. Faptul vădește că toleranța lipsită de temeiuri sistemice duce la rău, antiselecția cerînd antiselecție, într-o spirală a autodistrugerii.

Deși a fost privită aproape exclusiv în dimensiunea ei de sită eliminatorie, în realitatea ei deplină, selecția este un mecanism și un proces care stimulează și favorizează viața, în plenaritatea atributelor ei de sistem integral, armonios, funcțional, eficient și evolutiv[18]. Cea care poate distruge iremediabil viața este antiselecția deoarece, fie stimulează direcții calculate de om (ființă căreia îi este inaccesibilă cunoașterea în vreun fel a întregului structural-funcțional asupra căruia acționează astfel[19]), fie întrucît atribuirea unui merit necuvenit incită la dezvoltarea și evoluția stărilor de nemișcare (păstrarea talantului) sau a modalităților de a obține astfel de merite (servitorul abil în a-și obține nemeritata iertare a datoriei), adică a paradigmelor anti-sistemice, și niciodată la adaptare benefică vieții și la evoluție reală.

II.8. Aberația. Abaterea de la genotip și nepunerea lui în act în conformitate cu propria-i natură reprezintă o rătăcire ce trebuie corectată sau extirpată—după cum dispune divinitatea. După cum ceea ce apare în afara datului este netrebuincios—după cum se arată în *Mt*, 15, 13: „Orice plantă pe care n-a plantat-o Tatăl meu ceresc va fi smulsă din rădăcini", căci grădina aparține grădinarului, el orînduind totul conform voiei lui (v. și *Mt*, 21, 18–19)—, tot așa de pernicioasă este abaterea de la normele statornicite de către Zeu—după cum se înțelege din parabola ospățului de nuntă (*Mt*, 22, 1–14; *Lc*, 14, 15–24)[20].

II.9. Pedeapsa. Acțiunea Legii în direcția Binelui și a Echilibrului numit *Dreptate* poate fi obstrucționată prin acțiunea nechibzuită și necălăuzită ideologic a oamenilor, generînd Nelegiuirea, Răul și Dezechilibrul numit *Injustiție*. Gîndul, cuvîntul și fapta conforme învățăturii divine se răsplătesc, iar cele neconforme se corectează prin pedeapsă. Răsplata și pedeapsa reprezintă instrumente motorii și educative, cu caracter exclusiv pedagogico-orientator[21]. Ele sînt ale Zeului, după cum o arată parabola lucrătorilor viei (*Mt*, 20, 1–16)[22].

Mecanismele genetice și epigenetice sînt mult prea puțin cunoscute oamenilor, cîteodată ele contrazicînd logica umană—în principal datorită îngustimii acesteia în raport cu realitatea universală, în subsidiar datorită incapacității omului de a depăși autosegregarea sa față de rstul lumii materiale și, deci, de a înțelege cu adevărat că direcția în care ar trebui să acționeze în lume nu este cea ego- și antropocentrică. De aceea, din perspectivă umană, Zeul poate părea uneori că are un comportament contrariant. În fapt, acela care construiește jocul, jucătorii și regulile poate opera orice fel de schimbări, aparent fără legătură cu gîndul, cu fapta și cu felul în care joacă jucătorii. Lucrul acesta însă este astfel întrucît—la un moment dat și într-un sens—toți sînt vinovați, oricine putînd plăti, doar spre a servi drept avertisment și exemplum tuturor („N-a păcătuit nici el, nici părinții lui, ci este astfel ca să se arate în el lucrările lui Dumnezeu" (*In*, 9, 3; v.

[18] Într-un sistem în care aproapele genetic și ideologic este infinit mai important decît celălalt, în chip firesc întreținerea sistemului prin stimularea mentalității și a comportamentelor benefice și eliminarea celor pernicioase se referă la aproapele genetic, precum în *Dt*, 19, 15–19 (care culminează cu secvența: „Să nimicești răul din mijlocul tău"). Aceasta deoarece orice formă de degradare a ideologiei comunitare sau chiar de renunțare la ea este echivalentă cu pierderea identității și aneantizarea.

[19] Ideologia de achiziționat și de urmat este doar cea divină. Ea este dată, iar omul nu are decît să o descopere în toată plenitudinea îngăduită, nu să o interpreteze, reconstruiască ori adapteze, și nici să construiască alta pe care s-o aplice unei Lumi pe care nu o cunoaște.

[20] În care se vorbește despre un rege care a făcut invitații la nuntă, dar nimeni nu le-a onorat. După ce-i ucide pe cei ce-au nesocotit invitația, regele trimite servitorii să invite pe oricine întîlnesc în cale, fără deosebire. Intrînd el în sala de mese, însă, va pedepsi un invitat care venise fără vestimentație corespunzătoare.

[21] Precum în *Dt* 19, 20: „Cei care rămîn să audă și să se teamă să mai facă un astfel de lucru rău în mijlocul tău!".

[22] Unde se vorbește despre un proprietar de vie care tocmește zilieri, succesiv, la diferite ore de-a lungul unei zile, însă îi plătește cu aceeași sumă—după cum se înțeleseseră, de altfel. Faptul acesta însă are drept consecință revolta lucrătorilor care trudiseră de la primele ore, care emit judecățile din îngusta perspectivă umană.

și *Lc*, 13, 1–9)[23].

> Este semnificativ faptul că, spre deosebire de Ioan Botezătorul, care îndemna la pocăință în ceasul al doisprezecelea[24], Isus anunță judecata și declară că a venit să împlinească Legea. El nu desfășoară un act persuasiv și nu negociază în vederea îndreptării, ci pur și simplu încunoștințează, el nu vîntură posibilități, ci sapă în piatră consecințe (*Mt*, 10, 34–39; *Lc*, 12, 49–53; 14, 26–27)[25].

III. Concluzii. Din cele ce preced credem că reiese destul de limpede că parabolele afirmă existența unui sistem generator al tuturor principiilor și entităților, care le impune acestora din urmă o existență și o funcționare în chipul său, adică sub imperiul ordinei și al echilibrului. Ca sisteme și ca elemente ale unor sisteme, entitățile dețin forța vitală generată de un dat genetic entelehic, fundamental pozitiv, însă care se poate menține, dezvolta și evolua ca atare numai ca urmare a devenirii epigenetice, în acea direcție.

Pentru omul religios, rezultanta numită *spirit* deține predominanța primordialității și a principialității absolute, marele factor modelator și călăuzitor fiind credința nestrămutată (*Mt*, 7, 24–27), în vederea îndeplinirii rostului pentru care există datul genetic, dobînditul epigenetic, precum și instrumentele de natură comportamentală și ideologică. Această credință poate reprezenta principala sa călăuză, omul religios străduindu-se din răsputeri să împlinească voia Zeului și plasîndu-se cu precădere sau exclusiv în planul ideologic.

---

[23]În care se vorbește despre nedeosebirea dintre unii care au fost tratați rău și alții care au fost lăsați în pace: „Vi se pare că acești galileeni au fost mai păcătoși decît toți ceilalți galileeni, pentru că au suferit aceasta? Vă spun: nicidecum! Dacă nu vă convertiți, cu toții veți pieri la fel", și unde se enunță parabola smochinului neroditor, în care—în chip cît se poate de relevant atît pentru perspectiva, cît și pentru mentalitatea umană—sluga (omul) pledează pentru îngăduință.

Aici se observă nici că individul ca atare nu contează și nici caracterul exclusiv preventiv al pedepsei. Zeul nu este interesat de răzbunare (dar firește că nu o lasă pe mîna becisnicei ființei umane) ori de pedeapsă ca act punitiv, ci de exemplul astfel dat celor care au șanse de a-i împlini voia.

[24]Înaintea lui, lipsit de stofă de militant, Iona—despre care se spune explicit că fusese trimis de divinitate—făcuse raționamente oarecum mecanicist-empirice, manifestîndu-se ca un soi de mecanism de ajustare a acțiunii divine.

[25]În care apar enunțuri precum: „Nu am venit să aduc pace, ci sabie!", „Cine nu-și ia crucea și nu mă urmează nu este vrednic de mine. Cine ține la viață o va pierde, iar cine își pierde viața pentru mine o va regăsi", „Foc am venit să aduc pe pămînt și ce altceva vreau decît să se aprindă! Credeți că am venit să aduc pace pe pămînt? Nicidecum, vă spun, ci dezbinare", „Dacă cineva vine la mine și nu-și urăște tatăl, mama, femeia, frații, surorile, ba chiar și propria viață, nu poate fi discipolul meu".